

Aşk ve kulluk

Abdullah Bey: “Değer bakımından aşk mı önde, akıl mı?”

Kalbimizin en değerli amellerinden birisi muhabbetir. Kalbimiz muhabbet ile mükelleftir ve muhabbet ile imtihandadır. Muhabbetin zıddı husumettir ve Müslüman’a husumet, yani düşmanlık haramdır.

Kâinatın Sahibi, “Habîbim” dediği kâinatın Sevgilisinin (asm) nurunu her şeyden evvel yaratmış; sonra o mukaddes muhabbetin hatırına şu koca kâinatı halk etmiştir. Kâinatı bir ulu çınar ağacına benzetirsek; Habîbullah’ın (asm) nuru, bu çınarın çekirdeği; Habîbullah’ın (asm) kendi mübarek varlığı da, en değerli meyvesi olur.¹ Demek muhabbet, şu kâinatın varlığının sebebidir, kâinatın ferdleri arasındaki irtibat ve manevî bağıdır, varlıkların nurudur ve hayatıdır.² Onun için Müslüman; melek olsun, insan olsun, hayvan olsun her varlığa bedelsiz, karşılıksız ve sırf Allah rızası için muhabbet duymakla yükümlüdür. Onun için kalbimizde kin ve nefrete yer olmamalıdır. Onun için Müslüman’a düşmanlık yapmak haramdır, kırgınlık haramdır, dargınlık haramdır; muhabbet ise Allah’ın emridir.

Muhabbetin de diğer duygularımız gibi üç hâlden söz etmek mümkündür: İfrat hali (aşırısı), tefrit hali (yok hali) ve itidal hali (normal hali). Muhabbetin ifrat halini, “aşk”la tanımlayabiliriz. Nitekim Bedüzzaman (ra), “Aşk, şiddetli bir muhabbetir”³ der. Tefrit hali, kalbin sevgisiz, kin ve nefretle baştanbaşa doldurulmuş olmasıdır. İtidal hâli ise, aklın ve iradenin hâkim olduğu sevgilerdir.

Hiç şüphesiz muhabbetin her üç hâli için de helâl-haram sınırı söz konusudur. Ancak itidal halinde akıl ve irade tarafından yönetilmesi, diğer iki hâle nazaran daha kolaydır. İfrat hâlinde akıl ve irade genelde muhabbetten geri planda kalır. Bu, dünyevî aşk için de, İlâhî aşk için de böyledir. Meselâ dünyevî aşk ile başı dönmüş bir âşık, sevgilisinin yüzünü güneşten daha parlak görmeye akıldan uzaklaştığı gibi; İlâhî aşkı (aşk-ı hakikî) yaşayan, meselâ Fatih Sultan Mehmet zamanında yaşayan meşhur Cibali Baba gibi, yine zaman zaman akıl terazisinden uzaklaşabilmektedir.

Fakat ne var ki, İlâhî aşkta hiç olmazsa gönül, Allah için, Allah’tan başka her şeyden geçmekte, maddeyi Allah için terk etmekte; Vedûd İsminin gölgesinde Allah’a

yaklaşmakta ve neticede biraz naz içerse de bu hâl kulluk ile büsbütün çelişmemektedir. Dolayısıyla aklın kontrolünü elden bırakmamak şartıyla İlâhî aşk (aşk-ı hakikî) hem caizdir; hem de bir ölçüde feyiz ve kemâlât kaynağı olabilir. Aklın kontrolünden çıkarak hata yaptığıında; Cenâb-ı Hak tarafından gûnahtan ve sorumluluktan muaf da tutulabilir. Çünkü akıl terazisini Allah'a olan aşkından dolayı kaybetmiştir.

Ancak İlâhî aşka tutulanlar her ne kadar hatadan mazur sayılsalar da, yolları herkese feyiz ve olgunluk kaynağı teşkil etmez, herkese kurtuluş vesilesi olamazlar. Çünkü en büyük muhabbet sahibi olan Resûl-i Ekrem Efendimizin (asm) Allah'a olan bağılılığı, her şeyden önce kulluktan ibaretti. Nitekim bu gün biz bile, onun Allah'ın kulu olduğuna şahitlik etmekteyiz. Şu halde esas olan aşk değil, kulluktur.

Dünyevî aşklara gelince; bu, Allah'ın dışındaki sevgililerden herhangi birisine duyulan bir ilgi ve muhabbet yoğunluğundan ibarettir. Tehlike boyutu alabildiğine büyüktür. Çünkü yine akıl baştan gitmekle beraber; sevilen şey fani olduğundan o derin sevgiye değmemekte; dolayısıyla bu muhabbet yoğunluğu kalpte derin yaralar açmaktadır. Öyleyse Yaradan'ın dışındaki şeyler, ya Allah rızası için sevimli, ya Allah'ın sevgisine vesile yapılmalı, ya da asla sevimli değildir! Bu ölçüleri koruyabilmek için ise; âşık, akıl, iradeyi ve ahlâkı elden bırakmamalıdır. Zira akıl, iradeyi ve ahlâkı baştan alan bir tutku ile âşık, haram-helâl ölçüsünü kaybedebilecektir.

Fuzuli'nin Leyla ile Mecnun'unda sergilendiği şekliyle; ileri derecede dünyevî aşkın, sonunda İlâhî aşka dönüşebilmesi için, yine aklın ve ahlâkın hakem olması şarttır. Zira sevdiği şeyin fani olduğunu ve bu şiddette sevgiye değmeyeceğini; böyle bir aşk ile ancak bâkî olan Allah'ın sevimli olduğunu neticede akıl ve irade tartacak, değerlendirecek ve kalbi yönlendirecektir.

Şu halde; aklın, ahlâkın ve edebin ön planda olmadığı bir dünyevî aşk caiz değildir. Eğer dünyevî aşka düşülmüşse; akıl, irade, ahlâk ve edep mahkûm değil; kalbe ve davranışlara hâkim olmalı ve yön vermelidir. Yani gönül ferman dinlemelidir.

Dipnotlar:

- 1- Mesnevî-i Nûriye, s.99
- 2- Sözler, S.323
- 3- Mektûbât, S.37